

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Щоб досягнути високих результатів від виробничої діяльності, а також щоразу підвищувати її ефективність підприємству необхідно постійно продумувати формування запасів і вдало управляти ними. Ефективність управління запасами впливає на всю господарську діяльність підприємства загалом, а особливо на прибуток, рентабельність, витрати, а також обсяг виробництва. Тому чи не для кожного виробничого підприємства найважливішою функцією є чітке та ефективне управління запасами.

Метою практично будь-якого рішення у справі управління запасами є зростання обсягу виробництва та прибутку підприємства за умови мінімізації витрат, що пов'язані з формуванням та зберіганням цих запасів. Дуже важливо вміти аналізувати наслідки застосування неоптимальних схем управління запасами.

Управління запасами – це вид виробничої діяльності, який пов'язаний з визначенням оптимального рівня запасу і постійним їх поновленням. Від того наскільки ефективним є цей процес залежить платоспроможність і ліквідність будь-якого підприємства. Основним критерієм ефективності цієї системи є мінімізація витрат, які пов'язані з формуванням, розміщенням, використанням та замовленням запасів. Важливість управління запасами обґрунтовується тим, що процес виробництва – це безперервний потік сировини та матеріалів, які у процесі виробництва змінюються і перетворюються на готову продукцію [1].

Система управління запасами має властивість спланувати потребу підприємства у певних видах ресурсів для забезпечення безперебійного виробничого процесу. Важливим є те, що потрібно таким чином спланувати цю потребу, щоб виробництво було забезпечене виключно необхідними ресурсами для виконання плану. Не менш важливим є те, щоб у підприємства було мінімум так званих «заморожених» ресурсів, які не використовуються у процесі виробництва, які фактично втрачають свою вартість і це зумовлює додаткові витрати для компанії [2].

Важливе питання, яке постає перед будь-яким підприємством, це – створення оптимального розміру страхових запасів, які необхідні на випадок непередбачуваних збоїв у процесі виробництва. Очевидним є те, що страхові запаси погіршують фінансові результати підприємства, за рахунок замороження коштів, що в них вкладені.

Дефіцит запасів призводить до затримки процесу виробництва, зменшення обсягів реалізації товарів, в деяких випадках – необхідність закупляти сировину та матеріали по завищеним цінам. Як наслідок дефіциту запасів – підприємство несе додаткові збитки і, відповідно, зменшення прибутку [3].

Надлишок запасів призводить до збільшення витрат на їх утримання, втрат можливих доходів через замороження фінансових ресурсів в запасах, втрата запасів через їх фізичне зношення та моральне старіння [4].

Управління запасами виконує ряд завдань, які необхідні для їх ефективного управління:

- встановлення цілей управління запасами. Наприклад, мінімізація витрат на збереження запасів, максимізація задоволення потреб споживачів, забезпечення потреб виробництва тощо;
- прогнозування попиту на запаси;
- планування витрат на збереження та створення запасів. До прикладу, це можуть бути транспортні витрати, витрати на доставку запасів, витрати на збереження запасів, витрати на управління запасами тощо.

- визначення оптимального розміру замовлення, періоду часу між поставками, частотою замовлень [5].

Наявність запасів дозволяє забезпечити виробництво сировиною, яка постачається оптимальними за розміром партіями, а також здійснювати переробку сировини в готову продукцію партіями оптимального розміру. Запаси сировини послабляють залежність постачальника сировини від виробника продукції, запаси готової продукції послабляють залежність виробника цієї продукції від її споживача, а запаси напівфабрикатів, які знаходяться в процесі виробництва, знижують залежність один від одного окремих підрозділів.

Неправильне управління запасами може привести до появи недостатніх чи надлишкових запасів. Недостача запасів приводить до пропуску поставок, втрат в обсязі продажів, до невдоволення покупців і простоїв у виробничому процесі. Надмірність запасів пов'язує засоби, які можна десь застосувати з більшою користю. Вартість їхньої підтримки на певному рівні може бути дуже високою.

Основні риси ефективного управління запасами:

- облік наявних запасів і замовлень у стадії виконання;
- прогнозування попиту (визначення можливої помилки прогнозу);
- постійна наявність інформації про терміни виробництва і доставки, їхні можливі зміни;
- оцінки вартості підтримки запасів, вартості замовлень, витрат через недостатні запаси;
- використання системи класифікації запасів [5].

Запаси створюються для задоволення попиту, тому життєво важливо мати досить точну оцінку обсягу і часу попиту. Точно так само необхідно знати час виконання замовлення, крім того, менеджер повинен знати, у якій мірі можуть мінятися показники попиту і терміни виконання замовлення (час між подачею заявки й одержанням замовлення). Чим більші потенційні відхилення, тим більша і необхідність у резервному запасі для зниження ризику недостачі товару в період між поставаннями. Таким чином, існує прямий і нерозривний зв'язок між прогнозуванням і управлінням запасами.

У системі управління виробництвом раціональна організація матеріально-технічного постачання має велике значення – від ефективності системи постачання багато в чому залежить успішне виконання виробничої програми, а також досягнення економічних показників усього підприємства. Проте ефективне управління матеріальними запасами є важливим чинником підвищення ефективності функціонування підприємства. Але, на жаль, управління виробничими запасами ще не є істотним напрямком у стратегії розвитку в конкурентних умовах. Це вимагає від керівників промислових підприємств та менеджерів застосування як традиційних підходів та методів управління запасами, так і нових, логістичних, що дозволяють включити управління матеріальними ресурсами до складу основних напрямів стратегії розвитку суб'єктів господарювання [6].

1. Бауэрсокс Д. Дж. *Логистика: интегрированная цепь поставок* / Д. Дж. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс ; пер. с англ. Н. Н. Барышиковой, Б. С. Пинкерса. – 2-е изд. – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 640 с. 2. Щокін Г. В. *Менеджмент: понятійно-термінологічний словник* / Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий, О. В. Антонюк, В. П. Сладкевич. – К. : МАУП, 2007. – 744 с. 3. Смиринський В. В. *Основи логістичного менеджменту : [навч. посіб.]* / В. В. Смиринський, А. В. Смиринський. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 240 с. 4. Таньков К. М. *Виробнича логістика : [навч. посіб.]* / К. М. Таньков, О. М. Тридід, Т. О. Колодизєва. – 2-ге вид., переробл. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 352 с. 5. Дроботя Я. А. *Управління запасами в системі логістики* / Я. А. Дроботя // *Збірник доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції [«Ринок послуг комплексних транспортних систем та прикладні проблеми логістики»]*. – К. : Міністерство транспорту та зв'язку України, 2008. – С. 173-175. 6. Чуприна Л. В. *Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством* / Л. В. Чуприна, В. М. Намазова // *Молодий вчений*. – 2017. – № 4. – С. 784-788.